

ranei i roto i te whare i mate ai te tupapaku, e whakatu-tuki nga tikanga o nga paero 3 me 4; a ka whakaeketa te he ki runga ki a ratou, ki tetahi ranei o ratou mo te takahi i aua paero i runga ano ia i ta te Kaunihera i kite ai he tika a ka ahei kia whainatia ia kia utu i te moni kia kaua e neke atu i te rima pauna mo ia haranga.

6. E kore rawa e pai, haunga ia mehemea e whakaetia ana e te Kaunihera, kia tanumia te tupapaku ki tetahi wahi ke atu i te urupa e mohiotia ana e nga tangata Maori o tetahi kainga Maori he wahi tanumanga tupapaku, kua rehitatia ranei, kua ata wehea ranei e ratou, e tetahi atu ropu whai mana ranei, hei urupa tanumanga tupapaku.

7. E kore rawa e pai kia whakatakotoria tetahi tupapaku ki roto, ki te roro ranei, o tetahi whare runanga, ki te marae ranei o taua whare, engari me whakatakoto ki tetahi wahi, tata mai, e whakaritea e te tiamana o te Komiti.

(B.) NGA WHARE.

8. Kaua rawa tetahi tangata e hanga whare noho ki runga ki tetahi wahi kaore nei o reira ake huarahi, he mea hanga atu ranei ki raro whenua hei hari ke i te wai kia kore ai taua wahi a takoto maku, kia kore ai ranei te wai e heke atu ki reira tu ai kei riro hei take a pa mai ai he mate ki nga tangata e noho ana i roto i taua whare. Me ata hanga me whakatuapuku ranei te kaupapa whenua o raro o ia whare noho kia kore ai e heke e tu ranei he wai ki raro o taua whare o tetahi wahi ranei o taua whare. Mehemea te wahi i tu ai tetahi whare, i runga i te whakaaro iho tera e puta mai i reira he mate mo nga tangata noho i roto i taua whare, ka ahei te Kaunihera kite whakahau i te tangata nona, i te tangata ranei e noho ana i roto i taua whare, kia nekehia taua whare ki tetahi atu wahi he ora ake i reira.

9. Kite hanga tetahi tangata i tetahi whare noho, me hanga e ia i a ruuma e whakaarohia ana hei nohoanga tangata kia kaua e hoki iho i te 8 putu e 6 inihi te teitei ake i te puroa ki te tuanui a puta noa; otiria ko ia ruuma e whakaarohia ana hei ruuma he tauheke nei te tuanui, he tuanui kore raina ranei, me kaua e hoki iho i te 9 putu te teitei ake i te puroa ki te tuanui, a kia neke atu, i te hawhe o te rahi o te ruuma te wahi me pera te mahinga, a kia kaua rawa hoki he pakitara o taua ruuma e hoki iho i te 5 putu te teitei ake ki te whatianga iho o te tuanui.

10. Kite hanga tetahi tangata i tetahi whare noho, me whakarite hoki e ia mo ia ruuma moenga o taua whare kia eke ake i te 36 koea putu te nui o te puroa e wehe mo ia tangata mo ia tamariki tokorua ranei kei raro iho i te tekau nga tau te pakeke, e moe ana i roto i taua ruuma; a ko te wini, hanga ia nga kurupae, me hanga kia rite ki te tahi-tekau o te rahi o te puroa o taua ruuma te nui, a me hanga kia taea ai te whakatuwhera tetahi hawhe o taua wini.

11. Kite hanga tetahi tangata i tetahi whare noho, me mahi he puroa rakau mo ia ruuma moenga kia takoto ai he wahi tuwhera ki waenganui o te taha whakararo o nga kurupae pupuri ake i taua puroa rakau me te whenua, kia 4 inihi te rewanga ake o ia wahi, a me ata hanga hoki e ia kia uru tonu ai te hau pai ki raro o taua whare.

12. Mo te taha ki nga whare kua oti ke te hanga mehemea te hanganga e takoto ke ana i nga tikanga o tekiona B rarangi 10 me 11, ka ahei te Kaunihera kite whakahau i te tangata nona, e noho ana ranei i roto i taua whare, kia whakarereketia kia honoa atu ranei ki taua whare nga wahi e whakaarohia iho ana e tau ana kia peratia.

13. Ka ahei te Kaunihera, a mehemea ranei ka whakahaua peratia ia e te Apiha Whakahaere i te Ora mo te takiwa, e te Apiha Whakahaere i te Ora mo nga Maori ranei, kite whakahau kia nekehia, kia wawahia ranei tetahi whare e takoto paru ana, e takoto kino ana ranei mehemea ia ki tana titiro e kore rawa e tau kia noho he tangata ki roto ki taua whare; mehemea ranei ka kore te tangata nona, e noho ana ranei i roto i taua whare, e rongu kite whakarite i te whakahau a tetahi panui kia whakapaia, kia whakahoutia, kia nekehia kia wawahia ranei e ia taua whare.

14. Ka ahei te Tiamana o te Komiti, tetahi tangata ranei kua whakamanaia mo tera taha, kite tuku i tetahi panui a tuhituhi whakahau i te tangata nona, e noho ana ranei, i roto i tetahi whare e takoto paru ana, e takoto kino ana ranei, kia whakapaia e ia kia meatia ranei e ia kia whakapaia taua whare i roto i tetahi wa e whakaritea i roto i taua panui.

15. Kite turi tonu tetahi tangata, kite kore ranei ia e rongu kite whakarite i tetahi panui whakaneke, whakare-reke, whakapai ranei i tetahi whare i raro i nga tikanga o nga rarangi 8, 10, 11, 12, 13, me 14 ka ahei kia whainatia ia kia utu i te moni kia kaua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatahi, i te rima pauna mo ia haranga a muri iho, a kite mau tona turi, tona kore ranei e rango kite whakarite i taua panui, ka ahei te Komiti kite whakahau kia whakaotia taua mahi. Ko nga moni a te Komiti e pau mo taua whakanekehanga, whakareketanga, whakapainga ranei ka meinga tena hei nama ki te Komiti he mea e taea te hamene ki te aroaro o te Kooti Whakawa Hara kia utua.

16. Kei te Komiti te whakaaro kite whakangawari kite whakamama ranei i nga tikanga o nga rarangi 8, 12, 13, me 14 i runga ake nei, mehemea ka tupono he kaumatua, he turoro, he ngoikore ranei te tangata e noho ana i roto i tetahi o aua tu whare kua kia ake nei, kia kore ai e pa uaua aua tikanga ki taua tangata. Me whakaatu e te Tiamana o te Komiti ki te Tiamana o te Kaunihera taua take me ona ahuatanga katoa, hei reira te Kaunihera whiriwhiri ai i tetahi huarahi e taea ai te whakapanu he moni hei whakapai i aua tu whare o aua tangata kaumatua, turoro, ngoikore ranei.

17. Ma te tangata nona tetahi whare, e noho ana ranei i roto i tetahi whare, e arai kia kore ai e neke ake te nui o nga tangata e moe i roto i te ruuma o taua whare i te tokomaha kua whakaritea e te rarangi 10 e tau ana mo tetahi puroa pera tonu nui. Kite takahia tenei tikanga ka ahei kia whainatia taua tangata kia utu i te moni kia kaua e neke atu i te rima hereni mo te hara tuatahi, a kia kaua e neke atu i te tekau hereni mo ia haranga a muri iho.

Nga Whare Whakanekeke me nga Whare mo nga wa Poto.

18. Ko te tangata nona, tera ranei e noho mo tetahi wa poto ki roto ki tetahi teneti, wharau, whare, ki roto ranei ki tetahi mea i hangaia peratia, mana e mea kia pai, kia maroke, kia kaha ki nga tupuhi, kia whiwhi ranei ki te hau pai taua teneti, whare ranei. Me whakarite hoki e ia kia 16 koea putu te rahi o te puroa e wehe mo ia tangata mo ia tamariki tokorua ranei kei raro iho i te tekau nga tau te pakeke.

19. Ko te tangata nona, tera ranei e noho i roto i tetahi teneti, wharau, whare, i tetahi mea ranei i hangaia peratia, e takoto kino ana, e puta mai ana ranei he mate i reira, a i runga ranei i te apiapi rawa o te noho a nga tangata o roto i taua teneti, whare ranei tera e pa mai he mate ki a ratou, ahakoa no taua whanau ake ano, he tangata rawaho ranei, ka kii kua hara ia, a e ahei ana kia whainatia kia utu ia i te moni kia kaua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatahi, kia kaua e neke atu i te rima pauna mo ia haranga a muri iho.

Nga Whare Runanga.

20. Ko nga tikanga o rarangi 8 e pa ana ki te wahi tuunga whare noho ka pa ano hoki ki nga whare runanga.

21. Ko nga tikanga o te rarangi 11 e pa ana ki te hanganga puroa ka pa ano hoki ki nga whare runanga.

22. Ko nga whare runanga katoa, kia whiwhi ai i te hau pai e rite ana mo reira, me mahi he wini ki ia pito o te whare, a i runga i te hanganga i te wini me mahi kia taea ai tetahi hawhe o taua wini te whakatuwhera.

23. Me hanga he whare paku e taua ana ki te whakaaro o te Apiha Whakahaere i te Ora mo te Takiwa, o te Apiha Whakahaere i te Ora mo nga Maori ranei, mo nga whare runanga katoa; kia wehe ke ano mo nga taane, a kia wehe ke ano hoki mo nga wahine.

24. Me kaua rawa nga mea tahinga, nga paru ranei e whakahauputia ki raro o te puroa o tetahi whare runanga.

25. Ma te Komiti e whakahaere nga tikanga katoa e pa ana ki nga mahi whakarereke, whakahou ranei i raro i enei paero, a mehemea te tangata nona, nga tangata ranei e whaitake ana ki tetahi whare runanga ka turi kite whakatu-tuki i aua whakarereketanga, whakahoutanga ranei ka ahei kia tutakina taua whare runanga kia tutuki ra ano te whakarite i nga tikanga o aua paero.

(C.) NGA AWA KERI.

26. Ma te Kaunihera e hanga nga paero e pa ana ki nga awa keru e tau ana ki nga ahuatanga o tona takiwa, i runga ano ia i ta te Apiha Whakahaere i te Ora mo te Takiwa, i ta te Apiha Whakahaere i te Ora mo nga Maori ranei e whakawa ai.

(D.) NGA PARU O TE MARAE.

27. Kaua rawa he hamuti, he mea rukenga, he otaota haunga ranei e whiua e whakatakotoria, e tukuna ranei kia heke ki roto ki tetahi puna wai, ki tetahi awa ranei e rere ana ma roto ma te taha ranei o tetahi kainga Maori mehemea taua awa e meatia ana hei wai inu hei wai kai ranei ma nga tangata o taua kainga o tetahi atu kainga e tu tahi ana, e takoto tahi ana ranei i te taha o taua puna, awa ranei.

28. E kore rawa e paingia tetahi tangata nona tetahi whare, e noho ana ranei i roto i tetahi whare i roto i tetahi kainga Maori, kia tuku i tetahi hamuti, mea rukenga, otaota haunga, i tetahi atu mea kino ranei kia haupu ana, kia takoto ana ranei i te marae, i nga taha ranei o taua kainga e whai putake mai ai mo tetahi mate, e puta mai ai ranei he haunga.

29. Kaua e tanumia he hoiho, he kau, he hipi, he kuri, tetahi atu karache ranei ki roto i te rohe o tetahi kainga Maori.

30. E kore e pai kia whiua atu, kia waiho ranei e tetahi tangata tetahi karache kua mate, ki runga i tetahi wahi i roto i tetahi kainga Maori, e puta mai ai he haunga kino.

31. Kite takahi te tangata i tetahi o nga paero 27, 28, 29, me 30 ka ahei kia whainatia ia kia utu i te moni kia kaua e neke atu i te tekau hereni.